

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ
В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙ,
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ
ТА КРИЗОВИХ СТАНІВ СУСПІЛЬСТВА**

3 липня – 13 серпня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

УДК 378.015.311"363.3"(062.552)

Ф 79

Організаційний комітет:

Тріпак Мар'ян Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, ректор НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;

Палилюцько Оксана Михайлівна – кандидат історичних наук, в.о. керівника Навчально-наукового інституту соціо-психологічної діяльності та реабілітації НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;

Столяренко Ольга Борисівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської, в.о. завідувача кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;

Жиляк Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;

Власенко Юліана Костянтинівна – кандидат політичних наук, викладач кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»;

Волощук Марина Борисівна – викладач кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут».

Формування резильєнтних компетентностей здобувача освіти в період трансформацій, сучасних викликів та кризових станів суспільства : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 липня – 13 серпня 2023 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 188 с.

ISBN 978-617-554-162-3

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Формування резильєнтних компетентностей здобувача освіти в період трансформацій, сучасних викликів та кризових станів суспільства» (3 липня – 13 серпня 2023 року).

УДК 378.015.311"363.3"(062.552)

© Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2023

ISBN 978-617-554-162-3

ЗМІСТ

Резильєнтність у формуванні кваліфікованого спеціаліста у процесі підготовки лікарів-інтернів із фаху «Анестезіологія» Акентьєв С. О.	8
Формування корпоративної відповідальності за підготовку та працевлаштування здобувачів вищої освіти в Україні Бобровська О. Ю.	12
Development of resilience competence among students during periods of societal crisis Vozhko Yu. O.	16
Резильєнтність у навчальному процесі на третьому освітньо-науковому рівні в умовах війни Верпаховська О. О.	18
Психологічна стійкість публічних службовців в умовах невизначеності Весельська М. В.	21
Важливість дослідження резильєнтності майбутніх лікарів Гавриленко К. В., Шеметенко О. О.	23
Безпечне освітнє середовище в умовах воєнного стану Гайворонюк Н. В.	25
Криза як глобально-критична життєва ситуація Голубовська О. В.	28
Rendering proper names in the Ukrainian dubbing of the “Wolf of Wall Street” movie Grynko O. S.	30
Досвід проведення вступного випробування для осіб із порушеннями зору в університеті «Чернігівський колегіум» Гриценко Г. В.	32
Забезпечення стійкості та відновлення територіальних громад шляхом формування резильєнтних компетентностей громадян у період трансформацій і кризових станів Гриценко І. М.	34
Резильєнтність до руйнівної інформації в часи війни: напрями вдосконалення Гурлєва Т. С., Журавльова Н. Ю.	38
Резильєнтність особистості в період повномасштабної війни в Україні Деревенець С. М.	42

Професійна життєстійкість лікарів-анестезіологів під час воєнного стану	
Єхалов В. В.	45
Сучасні методики дистанційного навчання у вищих та фахових передвищих навчальних закладах України в умовах воєнного стану	
Захаров А. В.	49
Резильєнтність фахівців соціальної роботи як чинник формування громадського здоров'я в умовах воєнного стану	
Івженко І. Б., Голубенко Т. О.	52
Роль класного керівника у формуванні резильєнтних компетентностей учнів, батьки яких мобілізовані до Збройних Сил України	
Кабашня А. А.	55
Особливості резильєнтності викладачів у сучасних умовах	
Карлоп О. М.	59
Резильєнтність як ресурс суб'єктивного благополуччя особистості	
Кобильнік Л. М.	62
Психологічна безпека в період трансформацій, сучасних викликів та кризових станів суспільства	
Ковальов О. М.	66
Вплив лідера на загальний стан колективу в період кризових станів суспільства	
Ковальова Т. А.	68
Академічна резильєнтність у вищій медичній освіті	
Ковтун Л. О.	69
Як мотивувати студента в умовах дистанційного навчання у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням	
Козак С. В.	73
Резильєнтність у контексті соціалізації молоді в умовах війни	
Костюшко Г. О.	79
Комунікативні компетентності в медичній освіті в умовах воєнного стану	
Кузнецова О. В.	83
Деякі патофізіологічні аспекти ожиріння та депресія в період кризових викликів сьогодення	
Кузьменко І. А.	86
Використання аналогій між фізикою та психологією у процесі викладання фізики студентам у галузі «Охорона здоров'я»	
Кульчинський В. В.	88

Здатність до рефлексії як адаптивний ресурс керівника закладу загальної середньої освіти	
Лебідь О. В.	90
Психологічна спійкість спортсменів-гирьовиків під час змагань	
Літовченко В. Ю.	92
Meeting employers' needs in professionals with intercultural skills	
Magden O. G.	94
Зовнішнє оточення як один із компонентів утворення резильєнтності особистості	
Мартиненко Є. О	98
Ренесансні ідеї представників «католицької русі» в Україні (XVI–XVII ст.)	
Множинська Р. В.	100
Розвиток резильєнтності особистості в період кризових станів суспільства	
Можаровська Т. В.	103
Коучинговий підхід у формуванні життєстійкості майбутніх підприємців	
Мороз С. Е.	105
Формування комунікативної компетентності як передумови адаптивної поведінки особистості в умовах онлайн-навчання	
Науменко Л. О.	107
Acquiring linguosociocultural competence by higher education students	
Опуг М. В., Panchyshyn S. B.	110
Суб'єктна резильєнтність як головний складник професійної підготовки майбутніх педагогів	
Павельчук Ю. Ф.	113
Linguo-socio-cultural competence as essential component in teaching foreign language	
Panchyshyn S. B., Opug M. B.	116
Динаміка резильєнтності інтернів-анестезіологів у період пандемії та воєнного стану	
Пилипенко О. В.	120
Гендерність як складник професійної компетентності слухачів ЗВО сектору оборони	
Плекан Н. Б.	122
Особливості формування життєстійкості в умовах інклюзивної освіти	
Поджинська О. О.	125

Інклюзивні процеси в системі освіти осіб з інвалідністю	
Прокопова О. П.	128
Резильєнтність та її місце у структурі викладання навчальних дисциплін профілактичної медицини в сучасному закладі вищої освіти	
Сергета І. В.	132
Соціально-правові гарантії захисту прав людини в умовах війни	
Сіромська Г. М.	135
Формування клінічного мислення у студентів на кафедрі інфекційних хвороб у реаліях сьогодення	
Совірда О. С., Герасименко О. А., Тюпа В. В.	139
Резильєнтність в управлінні персоналом транспортної галузі	
Спіцина А. Є.	142
Резильєнтність як вимога сучасності: національний і глобальний виміри	
Степаненко В. І.	145
Резильєнтність як чинник конструктивної взаємодії учасників освітнього процесу в ЗВО	
Федоренко А. Ф., Сидоренко О. Б.	149
Ресурсні спогади як фактор резильєнтності	
Філончук З. В.	153
Виховна функція роботи гуртка під час кризової трансформації національної самосвідомості	
Харицька С. В., Колісниченко А. В.	155
Досягнення конструктивної адаптації під час управління змінами в організації	
Чудаєва І. Б.	159
Сучасні підходи до розвитку комунікативної компетентності та психологічної стійкості здобувачів вищої освіти	
Шаблій Т. П., Шаблій О. В.	162
Формування резильєнтних компетентностей майбутнього лікаря у процесі вивчення фахової української мови в умовах воєнного стану	
Шевель Т. О., Шевель Н. О.	166
Розвиток комунікативних здібностей у студентів-медиків як необхідна умова професійного самовизначення	
Шевчук Т. І.	169
Особливості формування та розвитку навички усвідомленості у викладачів вищих навчальних закладів	
Шеремета К. Б.	171

Погляд на проблему розвитку стресостійкості у студентів вищих навчальних закладів під час війни в Україні Шкуренко Н. О.	173
Резильєнтність здобувача вищої освіти в умовах воєнного стану Шупта І. М.	176
Особливості формування стресостійкості соціальних працівників під час роботи з вразливими категоріями населення Юрків Я. І.	179
Формування освітньої резильєнтності особистості в умовах сучасних викликів Юрченко О. В.	183

4. Рогова В. Р. Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні : інформаційний лист. № 1/3737-22 від 29.03.2022. 3 с.

5. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навчально-методичний посібник Богданов С. О. та ін. ; заг. ред.: Чернобровкін В. М., Панок В. Г. К. : Університетське видавництво ПУЛЬСАРИ, 2017. 208 с.

6. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги, третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад (Наказ МОЗ України від 23.02.2016 № 121).

7. *Meichenbaum D. H. Cognitive-behaviour modification* // F. H. Kanfer & A. P. Goldstein (Eds.) *Helping People Change: A Textbook of Methods* (3rd ed., p. 346-380). N. Y. : Pergamon Press, 1986.

ОСОБЛИВОСТІ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Каролоп О.

кандидат педагогічних наук

*Київський національний університет культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

На сьогодні українське суспільство, як і система освіти, перебуває у постійному процесі змін і пристосування до нових умов, які дуже швидко змінюються. Маємо констатувати, що у переважній більшості зміни ведуть не на краще. Тому вважаємо, що під сучасною стабільністю доцільно розглядати непрогнозовані зміни сьогодення.

Для розвитку, вдосконалення та прогресу суспільного життя звертаємося до поняття резильєнтність, бо саме резильєнтність визначає життєстійкість, здатність до адаптації, вміння бути ініціативним, незламним, гнучким, вміти знаходити користь, розставляти пріоритети в кризових або складних травматичних ситуаціях. Саме від резильєнсу особистості кожного професіоналу залежить ефективність та якість результатів праці кожного.

Проблематика формування та управління резильєнтністю становить науковий інтерес для широкого кола науковців, як зарубіжних, так і вітчизняних. Американські та канадські дослідники L. Gunderson,

E. University, C. Allen, E. Bennett, J. Hodbod, A. Quinlan, P. Taylor досліджують резильєнтність соціально-екологічних (соціально-природних) систем. В Україні дослідження формування та управління резильєнтністю активізувалися нещодавно і відзначаються певною фрагментарністю. Зокрема, вітчизняні дослідники А. Бойко, М. Самусь, О. Резнікова, М. Білинська, О. Корольчук та ін. розглядають питання формування резильєнтності в контексті стійкості держави в різних сферах її життєдіяльності.

Надважливим викликом сьогодення перед Україною є проблема виживання і резильєнтності – як особистої, так і соціальної [2].

Останнім часом освіта України вимушена пристосовуватися та швидко реагувати на зміни в соціально-політичному, економічному, правовому та суспільному житті. Так, пандемія змусила переорієнтувати методи, засоби, технології, підходи і принципи навчання і виховання на перехід до занять он-лайн, залучення майже всіх здобувачів освіти різних рівнів до широкого використання сучасних комп'ютерних технологій в освітньому процесі. Цей перехід був складним не тільки для здобувачів освіти, але й для викладачів. Зауважимо, що проведення лекційних, практичних, лабораторних занять у ЗВО тимчасово було перенесено до формату он-лайн. Майже усі труднощі, спричинені новими підходами до викладання, навчання, контролю щодо якості засвоєння знань здобувачами ЗВО, активне використання інноваційних підходів, форм і методів, перехід до он-лайн режиму, масове поширення й необхідність використання програм, ІКТ, електронних застосунків, платформ дистанційної освіти, матеріальне й технічне забезпечення для проведення занять поза межами навчального закладу, були перенесені на плечі науково-педагогічних співробітників ЗВО [3].

Наступним випробовуванням для системи освіти в Україні стала війна. На сьогодні викладачі не зважаючи на особисті труднощі, важкі соціальні, економічні, психологічні умови, перебування у підвалах та укриттях, під військовими атаками, обстрілами, на тимчасово окупованих територіях або звільнених продовжують вдосконалювати й пристосовувати освітній процес до умов військового стану, докладають багатьох зусиль для збереження якості освіти, працюють над питаннями її доступності, відкритості й можливості навчатися за різними формами (дистанційна, офлайн, гібридна форма) та у зручний для здобувачів освіти час.

В якості основного інструменту управління резильєнтністю соціо-екоцистем використовується адаптаційний менеджмент, що поєднує соціально-управлінський та науково-дослідний процеси. Цей різновид менеджменту фокусується на розвитку новітніх інституцій та інституційних стратегій, спираючись на оцінку резильєнтності системи та побудову наукових гіпотез в плінні системних трансформацій.

Необхідно відзначити величезне навантаження та труднощі психологічного, педагогічного, професійного, економічного, соціального, правового, побутового, психічного та морального характеру, що постали перед науково-педагогічною спільнотою взагалі та викладачами вищої школи, зокрема, під час війни.

Зважаючи на кризи і негативні впливи, із якими протягом декількох років стикнулося українське суспільство взагалі та системи освіти зокрема, питання шляхів розвитку та вдосконалення резильєнтності викладачів ЗВО є актуальним і важливим для подальшої життєздатності, конкурентоспроможності системи освіти в країні.

Визначаючи резильєнтність як вміння долати стреси та важкі періоди конструктивним шляхом, усвідомлюючи, що вона одночасно виступає процесом, який визначається не тільки особистісними рисами, а й увагою, мисленням та поведінкою [1; 2; 4].

Відповідно, концепт резильєнтності на рівні окремої особистості переноситься на соціум, соціальні системи, якими керують або які самоорганізуються.

Викладачі відповідають за важливу ланку діяльності суспільства – освітній процес, який за будь-яких умов є важливим і необхідним для існування, озвитку та подальшої життєздатності держави. Тому резильєнтність викладачів ЗВО стає важливою ознакою спроможності до якісного виконання свого професійного обов'язку, який полягає не тільки у проведенні занять, підтримці морального, психічного духу, піднесенні національної свідомості, формуванні активної громадської позиції.

Таким чином, процеси формування і управління резильєнтністю соціальних систем, освіти налаштовані на виконання сучасних завдань. По-перше, сприяти формуванню резильєнтності на різних рівнях. По-друге, сприяти адаптації, відновленню та розвитку самої соціальної системи. Вибір тих чи інших стратегій формування резильєнтності освіти, соціальної системи в кризових станах, різновидом яких є війна, визначається ступенем залучення в ці події, глибиною їх сприймання й переживання, втратами, рівнем суб'єктивного благополуччя та соціальної активності, прагненням соціально-психологічних трансформацій, критичною оцінкою влади, доступом до інформації та особливостями застосування медіапрактик, розвитком рефлексивних процесів, системою цінностей, обставинами життєдіяльності.

Література:

1. Божок Є., Пирожков С., Хамітов Н. Резильєнтність: стратегія виживання в умовах гібридних загроз. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3265105-rezilentnist-strategia-vizivanna-v-umovah-gibridnih-zagrozh.html> (дата звернення: 28.06.2023).

2. Корольчук О. Безпекові аспекти соціогуманітарної й економічної стабільності у формуванні національної резильєнтності в Україні. *Право та державне управління*. 2021. № 2. С. 114–118. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu>

3. Кузікова, С., Щербак, Т. Теоретико-емпіричний аналіз проблеми резильєнтності та стресостійкості в педагогічній діяльності. *Психологічний журнал*, (8), 39–46. <https://doi.org/10.31499/2617-2100.8.2022.258313>. 2022

4. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень. *Актуальні проблеми психології: Консультативна психологія і психотерапія*. 2018. № 14. С. 26–64.

5. Хамініч О. М. Резильєнтність: життестійкість, життєздатність або Резильєнтність? Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». Вип. 6. Т. 2. 2016. С. 160–165.

6. Hellerstein, D. How I can become resilient. *Heal Your Brain*. 2011. URL: <http://www.psychologyto-day.com/blog/healyour-brain> (дата звернення: 28.06.2023).

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК РЕСУРС СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

Кобильнік Л. М.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології*

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна*

Протягом останніх десятиліть в сучасній психологічній науці все більш активно вивчається проблема суб'єктивного благополуччя особистості, яке пов'язане з розвитком індивідуальності людини, повнотою самореалізації, можливістю ставати суб'єктом власного життя, знаходженні балансу для здорового і щасливого існування особистості в надто мінливому світі. Для сучасного українського суспільства характерне перебування у стані протидії військовій агресії росії, що створює для його громадян надскладні життєві ситуації. В умовах непередбачуваності та невизначеності є позитивні і негативні прояви. Серед позитивних слід відзначити сприяння розвитку, самоактуалізації, розкриттю потенціалу особистості. До негативних проявів відноситься стрес, дезорієнтованість, зменшення адаптаційних можливостей, які можуть призводити як до непоправної